

Szakmai körökben ezt általában eredménynek könyvelik el, mert az erdészek szerint az ültetvények több fát adnak, a költségek gyorsabban megtérülnek, a faanyag méretei és minősége homogénebbek, kitermelésük olcsóbb stb. Ha a környezetváltozás irányát, hatását az erdőre és az emberre komplexen vizsgáljuk, ez már korántsem könyvelhető el egyértelműen eredménynek. Ha a mesterséges ültetvényekből kitermelhető faanyagon kívül figyelembe vesszük az erdő teljes élővilágát, tehát a lágy szárú növényeket, a mikroorganizmusokat és az állatvilágot is, továbbá összehasonlítjuk a természetes vagy ilyen jellegű és az ültetvényszerű erdők turisztikai, esztétikai, tájvédelmi, vadászati stb. értékét, a természetes erdők összehasonlíthatatlanul értékesebbek az ültetvényeknél. Ha igazak azok a számítások, melyek szerint egyes erdőterületek esetében azoknak a faanyagon túli, úgynevezett immateriális értéke többszöröse a benne levő faanyag értékének, akkor a mérleg egyértelműen a természetes vagy ilyen jellegű erdő javára billen.

A mesterséges erdő olyan, mint a halastó vagy a strand a természetes tóhoz vagy mocsárhoz, a kukoricaföld az őszyephez vagy a kettecekben élő, állatkerti vagy háziállat a vadon élő társaihoz képest. Nyilvánvaló tehát, hogy a természetes és ilyen jellegű, valamint a mesterségesen létrehozott erdők között létezik egy olyan arány, amely optimálisnak mondható, de egyértelműen szeretném leszögezni, hogy a mesterségesen létrehozott erdő is jobb, mint a sivatag, a kopár, a bányahányó, a felhagyott külszíni bánya vagy bármilyen más, roncsolt, hasznavehetetlen, esztétikailag elfogadhatatlan állapotban levő üres terület.

A KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁS ÖKOLÓGIAI ÉS ÖKONÓMIAI MODELLJE

DR. DOBOS TIBOR

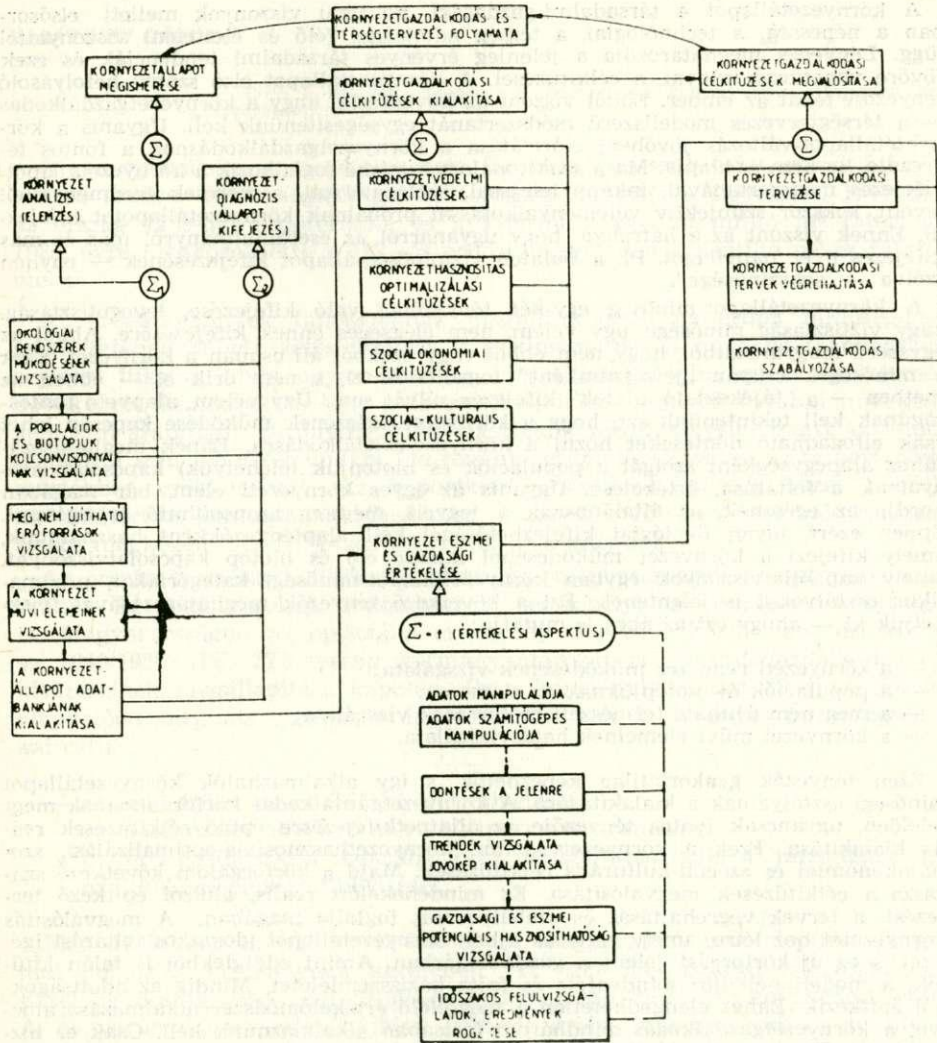
„Erdő a változó világban” c. nemzetközi konferencián elhangzott referátum.

Az embernek — éppen az utóbbi időben jelentkező természethez való viszonyának megváltozása miatt — alapvető létérdeke fűződik az optimális környezetgazdálkodás megvalósításához. A környezetgazdálkodás egyik fontos láncszeme — amelyre minden további építhető — a környezetanalízis, a környezetállapot, -minőség vizsgálata. Az analízis teszi lehetővé a második fázist, a környezetdiagnózison alapuló tervcélok kialakítását, amelyet a környezet (térseg) tervezése, ill. a terv megvalósítása követ.

Hazánkban a közelmúltban *Láng István* irányításával, széles körű kutatógarda feltárta a mezőgazdaság agroökológiai potenciáljának jelenlegi és az ezredfordulóra vonatkoztatott lehetőségeit, a környezet mezőgazdasági hasznosíthatóságának tényezőit. Az ilyen irányú erdőgazdasági vonatkozásokat ezt jóval megelőzően *Babos Imre* tárta fel a hazai erdőgazdasági tájak kialakításával. Mindkét esetben a fő cél a körzetek, a tájegységek kialakításával az volt, hogy járuljon hozzá a:

- meglévő és hasznosítható belső tartalékok feltárásához;
- az ország biológiai erőforrásainak hasznosítását megvalósító stratégia kialakításához;
- a biomassza szerepének növeléséhez és a tényleges értékéről kialakult szemlélet formálásához.

Környezetgazdálkodás folyamatának modellje

Az agroökológiai körzetek és az erdőgazdasági tájak egyaránt tükrözik a lokális adottságokat, a termelési, gazdálkodási homogenitást. Az alapot a természetföldrajzi középtájak képezték. A kialakított körzetek és az erdőgazdasági tájak termőhelyi adottságai és a tájpotenciál mindegyikénél közel azonosak, hasonlóak. Mindkét esetben hangsúlyozni kell, hogy megteremti annak a lehetőségét, hogy adott szakágak (mezőgazdaság, erdészet) differenciált gazdálkodást valósíthassanak meg. A differenciált megvalósítás lehetőségeit mérlegelő és a gazdasági, pénzügyi, technológiai igényekkel és realitásokkal számoló környezetgazdálkodást kell megvalósítani. Az előbbieket figyelembe véve az ökológiai alapú környezetállapot kifejezhetőségét — mindenekelőtt az ökológiai rendszer működéséből adódóan — a komplexitást (bio-, abiotikus és antropogén hatások) biztosító értékelés alapján célszerű kifejezni.

A környezetgazdálkodási tevékenység folyamatmodelljét mutatja az ábra. A tevékenység alapjának eszerint a környezet adott állapotát tekinthetjük. Alapos vizsgálata és feltárása nélkül nem végezhetünk hatékony, a környezeti rendszer ter-

mészetes állapotának megfelelő, optimális környezethasználatot, környezethasznosítást.

A környezetállapot a társadalmi-gazdasági, politikai viszonyok mellett elsősorban a népesség, a technológiai, a térség adottságai (élő és élettelen) viszonyaitól függ. Lényeges meghatározója a jelenleg érvényes társadalmi tendenciák és ezek jövőre vonatkozó irányai, a célkitűzései. A környezetállapot első számú befolyásoló tényezője tehát az ember. Ebből viszont az következik, hogy a környezetgazdálkodás és a térségtervezés modellszerű módszertanát egységesítenünk kell. Ugyanis a környezetállapot-változás jövőbeni előrelátása a környezetgazdálkodásnak a fontos tényezője, ha nem az alapja. Ma a szakirodalom kevésbé foglalkozik a környezetállapot-kifejezés módszertanával, inkább leírással, táblázatokkal, a mérések eredményeiből levont, sokszor szubjektív véleményalkotással próbálnak környezetállapotot kifejezni. Ennek viszont az a hátránya, hogy ugyanarról az esettanulmányról más és más kifejezés nyer napvilágot. Pl. a Balaton vízminőség-állapot kifejezésének — enyhén szólva — „sokszínűsége”.

A környezetállapot-minőség egy-két tényezővel való kifejezése, levegőtisztaság, vagy víztisztaság minősége, úgy vélem, nem elégséges ennek kifejezésére. Abból az egyszerű magyarizációból, hogy nem ebből vagy ezekből áll csupán a környezet. Ezek a minőségek csupán „jelzőszámként” fogadhatók el, s nem érik el — ebben az esetben — a „tájékoztató adatok” kifejezés súlyát sem. Úgy vélem, alapvető fontosságúnak kell tekintenünk azt, hogy a környezet egészének működése kapcsán lehet csak elfogadható döntéseket hozni a környezetgazdálkodásra. Ennek meghatározásához alapegységként szolgál a populációk és biotopjuk (élőhelyük) kapcsolatviszonyainak a feltárása, értékelése. Ugyanis az egyes környezeti elem, bár magában hordja az egészet, az általánosnak a jegeit, mégsem azonosítható az egészszel. Éppen ezért, olyan ökológiai kifejezhetőségét kell alaptényezőkként használnunk, amely kifejezi a környezet működéséből fakadó élő és biotop kapcsolatviszonyát, amely kapcsolatviszonyok egyben környezetállapot-minőségi kategóriákat, pragmatikus osztályokat is jelentenek. Ezt a következő tényezők meghatározásával fejezhetjük ki — ahogy ezt az ábra is mutatja:

- a környezeti rendszer működésének vizsgálata;
- a populációk és biotopjuknak az elemzése;
- a meg nem újítható természeti erőforrások vizsgálata;
- a környezet művi elemeinek hatásvizsgálata.

Ezen tényezők gyakorlatilag képezhetők, s így alkalmazhatók környezetállapot minőségi osztályainak a kialakítására. A környezetgazdálkodás körforgalmának megfelelően, ugyancsak fontos tényezője az állapotkifejezésre épülő célkitűzések reális kialakítása. Ezek a környezetvédelmi, környezethasznosítás-optimalizálási, szociál-ökonómiai és szociál-kulturális célkitűzések. Majd a körforgalom következő szakasza a célkitűzések megvalósítása. Ez mindenekelőtt reális, alulról építkező tervezést, a tervek végrehajtását és szabályozását foglalja magában. A megvalósítás környezetet hoz létre, amely változás újból környezetállapot időszakos feltárást igényel, s ez új körforgást jelent a gazdálkodásban. Amint eddigiekből is talán kiténik, a modell nélkülöz mindenféle és fajta bázisszemléletet. Mindig az adottságokból építkezik. Ehhez elengedhetetlen a megfelelő értékelőmódszer alkalmazása, amelyet a környezetgazdálkodás mindhárom fázisában alkalmaznunk kell. Csak ez biztosíthat reális és egyben optimális hasznosíthatóságot.

Úgy vélem — miután az erdő meghatározó szerepéből fakadóan egy adott környezetnek (térségnek) a stabilizátora — az erdőgazdálkodás területén is alkalmazható a környezetgazdálkodás ökológiai és ökonómiai modellje, amelynek jelenleg csupán felvázolására törekedtem.

Csupasz gyökérzetű csemetéé a jövő osztrák szakembereknek USA-beli tanulmányúton szerzett tapasztalatai szerint. A hatvanas években legmodernebbnek felismert burkolt gyökerű nevelés ma már túlhaladott, és csak kivételesen alkalmazzák rendkívül értékes magnak a hasznosítására. A burokkban kényeztetett csemete, nem kellően edzett a szabadföldi környezethez, ültetése pedig költséges. Ezt a véleményt az NSZK-ban is osztják. Az itteni egyik legnagyobb csemetetermelő évente milliónyi hagyományosan nevelt csemetét szállít Skandináviába, a burkolt gyökerű nevelés szülőhazájába.

(ÖFZ 1987. 11. Ref.: Jérôme R.)